

IN MEMORIAM

Czesław Nowarski (1945–2021)

Pan Profesor Czesław Nowarski studia ukończył w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie, był też absolwentem Międzyuczelnianych Studiów Doktoranckich prowadzonych wspólnie przez Jego macierzystą Uczelnię i Uniwersytet Jagielloński. Pracę magisterską *Srodki audiowizualne w nauczaniu historii na przykładzie szkół krakowskich* napisał pod kierunkiem prof. Tadeusza Słowikowskiego. To zdeterminowało przyszłość zawodową i naukową Profesora Nowarskiego. W 1975 r., też pod kierunkiem prof. Tadeusza Słowikowskiego, obronił doktorat *Konkretyzacja pojęć historyczno-prawnych przez uczniów I i IV klasy liceum ogólnokształcącego*. Habilitację otrzymał w 2000 roku za książkę *Akademickie kształcenie nauczycieli historii w Polsce (1945–1980)*. Pracował przez 40 lat w naszej Uczelni (1971–2011), ale też w VIII LO w Krakowie (1968–1970) i Międzywydziałowym Studium Pedagogicznym Papieskiej Akademii Teologicznej (1994–2011).

Zainteresowania naukowe Profesora Czesława Nowarskiego koncentrowały się na dziejach edukacji historycznej i nauczycielskiej na szczeblu akademickim w XX w. oraz dydaktyce historii i jej roli w przygotowaniu warsztatowym pedagogów uczących historii, historiografii, historiozofii i metodologii historii po 1945 r. W Jego badaniach można wyróżnić dwa zasadnicze kierunki. Jeden dotyczył dydaktyki szkoły podstawowej, średniej i wyższej, w tym szczególnie procesów poznawczych uczniów w edukacji historycznej, recepcji pojęć historycznych i kształcenia studentów historii w uczelniach pedagogicznych. Drugi kierunek dotyczył akademickiego kształcenia nauczycieli historii w XX wieku.

Profesor jest autorem kilkudziesięciu publikacji naukowych, które wywarły wpływ na dziedzinę nauki, jakimi się zajmował. Z pewnością najważniejszą w Jego dorobku jest książka poświęcona kształceniu nauczycieli w Polsce Ludowej do 1980 r. (*Akademickie kształcenie nauczycieli historii w Polsce Ludowej (1945–1980)*, Kraków 1999). Warto odnotowania są też dwie pozycje: *Optymizm badawczy w dydaktyce historii i jego granice* (Kraków 1989) oraz *Chłopi polscy w podręcznikach historii 1945–1980* (Kraków 2006). Należy zaznaczyć, że Prof. Nowarski aktywnie angażował się także w różne zespołowe prace badawcze i rozwojowe. Był członkiem zespołu Resortowego Programu Badań Podstawowych, który opracowywał koncepcje badań nad unowocześnianiem dydaktyki historii (*Unowocześnienie dydaktyki historii. Studia teoretyczne*

i badania empiryczne, Kraków 1990). Prof. Nowarski był też współautorem kilku przełomowych prac zbiorowych dotyczących szkolnej i akademickiej dydaktyki historii: *Metodyki nauczania historii w szkole podstawowej* (Warszawa 1988) i *Dydaktyki historii jako dyscypliny akademickiej wobec wyzwań współczesności* (Kraków 2008).

Prof. Nowarski współpracował ze środowiskiem nauczycielskim, dla którego wygłaszał wykłady i prowadził warsztaty. Mocno udzielał się także w przygotowanie historyczne uczniów, zwłaszcza szkół średnich. Nie da się również nie wspomnieć o Jego uczestnictwie w naukowych i ogólnopolskich organizacjach i stowarzyszeniach naukowych. Tu wymienić trzeba Jego udział w ogólnopolskim ministerialnym zespole historyków, dydaktyków i nauczycieli, opracowującym podstawę programową historii (1991–1993), Komisji Polskiej Akademii Umiejętności do Oceny Podręczników Szkolnych oraz Polskim Towarzystwie Historycznym. Za swoją działalność dydaktyczną, organizacyjną i naukową otrzymał liczne nagrody rektorskie i ministerialne, w tym Złoty Krzyż Zasługi i medal KEN.

Profesor Czesław Nowarski przez wiele lat był kierownikiem zespołu dydaktyków Instytutu Historii Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie: najpierw Zakładu Dydaktyki Historii, a potem Katedry Edukacji Historycznej. Jako Kierownik potrafił bardzo dobrze organizować pracę własną i całego zespołu. Słynął ze swojej skrupulatności, cierpliwości i wysokiej kultury osobistej. Stworzył serdeczną i twórczą atmosferę w Katedrze. Otaczał opieką merytoryczną i pedagogiczną podległych mu pracowników, jak również studentów, z którymi potrafił godzinami konsultować konspekty lekcji. Był zawsze uprzejmy, miły i wyważony w swoich ocenach. Zawsze też ciepło wyrażał się o swoich mistrzach i kolegach. Wynikało to – jak można sądzić – z jego systemu wartości, który oparł na wierze katolickiej.

Profesor Czesław Nowarski był niezwykle religijny i swojej religijności się nie wstydził. Spotykało się to z różną reakcją, niemniej jednak sam Profesor był konsekwentny i zawsze prosił, by przy układaniu zajęć na studiach niestacjonarnych nie przydzielać mu ich w niedzielę. Był też redaktorem pisma parafialnego *Dębnicki dzwon* i członkiem Komisji Historycznej w procesie beatyfikacyjnym Jana Tyranowskiego z krakowskich Dębni, kierownika duchowego młodego Karola Wojtyły. Gdybyśmy o tym nie wspomnieli w tej krótkiej o Nim notatce, to z pewnością portret Profesora byłby skrzywiony i nieprawdziwy.

Profesor Nowarski był bardzo skromnym, niekonfliktowym człowiekiem. O wielu sprawach z Nim związanych dowiadaliśmy się od osób postronnych, rzadko od niego samego. Stąd wiemy, że bardzo kochał żonę i dzieci, lubił także grać w siatkówkę. Oddzielał jednak życie prywatne i rodzinne od zawodowego, a to rodzinne chronił przed postronnymi osobami.

Będzie Go nam bardzo brakować. Niech spoczywa w Bogu.

Józef Brynkus